

προπορευομένους μανιώδεις καὶ νάγαλλωνται διὰ τὸν θρίαμβον. . . Καὶ βαθμηδὸν, ἐφ' ὅσον τὸ πληθὺς διέρχεται, ὁ ἐνθουσιασμὸς βαίνει ἐλαττούμενος ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσθεν, ἕως οὗ κοπάσῃ ἐντελῶς εἰς τὴν φιλόγελων οὐρὰν τῶν περιέρχων καὶ τῶν σχολιαστῶν, τῶν ἀνηκόντων συνήθως εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα. Ἡ διαδήλωσις παρήλθε. Τὴν βλέπομεν τὴν ἀπὸ μακρὰν, ὄγκον μελανὸν ἀνακινούμενον καὶ φωτιζόμενον μ' ἐρυθρὰς καὶ πρασίνας ἀνταυγείας. Ὡς βόμβος φθάνει μακρῶθεν, ὡς κυμάτων θροῦς ὁ ἀνθρώπινος ἀλαλαγμός. Ναί, εἶχε δίκαιον εἰς τῶν προφωνησάντων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου του τοῦς διαδηλωτάς: «Δὲν ὑπάρχει λαμπρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον θέαμα, ἢ τὸ θέαμα αὐτὸ λαοῦ συναθροισμένου ἐν ὀνόματι τῶν ἐλευθεριῶν του!»

Ἄλλ' ὅποια σκέψεις μελαγχολικαὶ ἐπιφοιτῶσιν εἰς τὸ πνεῦμα κατόπιν, ἀφ' οὗ σβεσθῆ ἡ πρώτη πολύχρωμος λάμψις καὶ κρίνη κανεῖς τί εἶδε καὶ τί ἤκουσεν! «Ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ καταπονῶν τὸν λάρυγγα ἤτο ἡ πληρωμένος, ἡ ἀπατημένος, θύμα ὑποχείριον μερικῶν ἐπιτηδεῶν καὶ ἀγυρτῶν. Δὲν ἤξευρε τί ἐζήτει, δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνε. «Μὲ κουμπάριας καὶ μὲ κεράσματα» κατὰ τὴν παροιμιώδη ἔκφρασιν τοῦ κ. Γενναδίου, ἐδέθη, ἠχμαλωτίσθη καὶ παρεσύρθη νὰ κάμῃ ὅτι τοῦ εἶπαν, ὑπέικων εἰς τὸν ἔμφυτον, τὸν συνταγματικὸν διὰ τὰ κοινὰ ἐνθουσιασμόν. Τυφλὸς ἦτο καὶ κωφός. Τοῦ ὑπηγόρευσαν λέξεις ὕβρεων καὶ ὀνειδισμῶν ἀπρεπῶν, τὰς ὁποίας ἐπανελάμβανεν ἀσυνειδήτως. Τοῦ εἶπαν ψεῦδη καὶ τὰ ἐπίστευσε τὸν ἐκολάκευσαν αἰσχροῦς διὰ νὰ τον καταβιάσουν εἰς πᾶν εἶδος ταπεινώσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ, νὰ τον ἐξωθήσουν εἰς παντὸς εἶδους ἔγκλημα. Καὶ οἱ μικροὶ καὶ μικροφιλόδοξοι ἀρχηγοὶ του, κακούργοι ὄχι ὀλιγώτερον τῶν κακούργων, τοὺς ὁποίους ὑπερήσπισαν δωρεάν εἰς τὰ δικαστήρια—ἔβλεπον τὸ ἔργον των καὶ ἐκαμάροναν. Δι' αὐτοῦ θὰ θριαμβεύσουν ἴσως κατὰ τῶν ὁμοίως ταπεινῶν τῶν ἀντιπάλων καὶ θὰ ἱκανοποιήσουν τὸν στένον ἐγωισμὸν καὶ τὰ ἐλκεϊνά των συμφέροντα. Ἄλλα μήπως εἶνε ἀρὰ γε πολὺ καλλίτεροί των καὶ οἱ ἐπισημότεροί ἀρχηγοί; Ἄν ὑπερέχουν κατὰ τὰ ἐκλογικὰ κεφάλαια καὶ τὰ διανοητικὰ χαρίσματα, ἂν δὲν ἔχουν τόσον εὐτέλην συμφέροντα νὰ θεραπεύσουν καὶ ὑγιεῖς φιλοδοξίας, ἂν ἀποβλέπουν κάπως καὶ εἰς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὀλίγιστα τόρα εἴμποροῦν νὰ κάμουν — εἶνε ἀρὰ γε καὶ αὐτοὶ χαρακτηρηρεῖς ἄρτιοι, ἀνεχόμενοι νὰ πολιτευῶνται ὑπὸ ὄρους τοιούτους καὶ τόσον σκανδαλωδῶς νὰ ἐφαρμόζουν τὸ ὄχι πάντοτε ἀνεπίληπτον ἀξίωμα τῶν Ἰησουιτῶν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω.

Μὲ τὰς κραυγὰς ἐκεῖνας καὶ τοὺς ἀλαλαγμούς, μὲ τὰς δηκτικὰς εὐφρολογίας τῶν διαδηλωτῶν, ὅποια ἔχθη φαρμακερὰ καὶ λυσώδης ἐξεδηλοῦτο κατὰ τῶν ἀντιπάλων! Εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν τὸ ἀδελφικὸν αἷμα θὰ ἔβαφε τὴν ὁδόν,— αἰσχος τὸ ὅποιον ὅμως δὲν κάμνει πλέον ἐντύπωσιν, ἀφ' οὗ συμβαίνει τόσῳ συχνά. . . Καὶ ὅμως ὑπὲρ τίνων ἀγωνίζονται αὐτοὶ; Μὴ δὲν εἶνε τὰ ἴδια ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν τὰ κόμματα, τὰ ὅποια ἐξυηρητοῦσι

μὲ τὴν ζωὴν των ἀκόμη καὶ μήπως οἱ ἀρχηγοὶ των, οἱ ἐχθροὶ σήμερον, δὲν ἦσαν φίλοι χθὲς καὶ δὲν θὰ γίνωσιν ἐχθροὶ πάλιν αὔριον, ἂν τὸ καλέσῃ ἐν οἰονδήποτε συμφέρον, ἐκτὸς τοῦ τῆς Πατρίδος, τοῦ πάντοτε τελευταίου; Ἰδοὺ τὸ σύστημα καὶ ἡ ἰδέα ὑπὲρ τῆς ὁποίας μάχονται, ἰδοὺ τί ἀντιπροσωπεύουν αἱ ὑψηλαὶ σηματαί, αἱ ρίπτουσαι τὰς σκιὰς των ἐπὶ τῶν τοίχων! Τυφλὴ καὶ ἄκριτος προσωπολατρεία καὶ εἰδωλόλατρεία μυσαρὰ, ἄνευ ἀρχῶν, ἄνευ πεποιθήσεων. Καὶ ὅμως πῶς ἐσυνειθίσασμεν εἰς τὸ ἐπαίσχυντον αὐτὸ καθεστὸς! Μήπως καὶ ὁ Μιθριδάτης δὲν ἐσυνείθισε τὰ δηλητηρία; Μὲ ὄλην τὴν ἀφέλειαν καὶ μὲ ὄλην ἴσως τὴν πεποιθῆσιν ἔλεγεν ἐσχάτως εἰς τῶν ὑποψηφίων, δημηγορῶν πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας ἐκλογεῖς του, ὅτι εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν κόμματα ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, διότι αὐτὰ ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ προκαλοῦν ἐμφυλίους καὶ ἀδίκους σπαραγμούς. Ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν ὑπαρχόντων!

*

Ἄλλ' εἶνε καιρὸς νὰνακαλέσωμεν τὴν Ἑλπίδα, τοῦ καλλιτέρου μέλλοντος, τὴν πάντοτε παρούσαν καὶ πρόθυμον. Ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἀπειρον, ὄχι. Ἐχει ἐν τῇ ἰδίᾳ τῆς φύσει ἐγκείμενον τοῦτο τὸ καλόν: Ἡ θά μας καταστρέψῃ ὀλοτελῶς καὶ ταχέως, ἢ θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστώτος, ὑπὸ τὸ ὅποιον πάσχομεν σήμερον. Μέσος ὄρος δὲν ὑπάρχει. Ἄλλ' εἶνε σκληρὸν νὰ πιστεύσῃ τις καταδικασμένον ἀμετακλήτως εἰς ταχεῖαν καταστροφὴν σφριγηλὸν ἔθνος τοιαύτης ἐπιβόλης καὶ προορισμοῦ καὶ νὰ μὴν ἐλπίσῃ ὅτι ἐκ τῆς γαγγραινης τοῦ κομματισμοῦ ἀπέμεινε καὶ μέρος τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἀπρόσβλητον, ἐν ᾧ συνεκεντρώθη ὅλη ἡ ζωὴ, ἡ περιμένουσα νὰ ἐκχυθῇ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ, ἅμα οἱ εὐνοϊκοὶ ὄροι τοῦ μέλλοντος τὸ ἐπιτρέψουν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ἡ ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ¹

Ἐκεῖνο τὸ λαγκαδιὸν ὀμοιάζει γωνίᾳ μὲ ἀπλωμένα τὰ πλευρά, καὶ ἔς τὴν μέσσην ὁ δρόμος θὰ ὀμοιάζῃ τρίγωνον μὲ ὑποθετικὴν βάσιν ἀνάερα, ἂν τὰ σκέλη δὲν ἦσαν καὶ τὰ δύο πολυάγκωνα. ἔλεγε πῶς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἄνοιξε σεισμός, καὶ τὸν δρόμον ἐχάραξε, καθὼς ἐπέρασε καθηφόρου ἀνηφόρου, ἀστραποπέλεκτο. Τὴν γωνίαν τοῦ τριγώνου, ἔς τὸν πάτον, κόβει χειμαρρὸς μικρὸς ἀλλὰ πολὺ κρεμαστός, καὶ τὸν χειμῶνα, καθὼς συμμαζώνει τὰ νερά ἀπὸ ταῖς δύο πλαγίαις, ῥοβολαεῖ ἐπάνω εἰς στερεώτατον κρεβάτι ἀπὸ ῥιζόπετραις, καὶ τὸ κλοκαεῖρὶ μένει ξεροπόταμο, μὲ νερὸ ποῦ ἀρογυαλίζει ἔς τὰ χαλίκια, ὀλιγοστό, τόσο νὰ ζωντανεύῃ τ' ἀγριολούλουδα τῆς βεματιᾶς. Ὁ

τόπος εκείνος δὲν ἐγνώρισε ποτὲ μήτε σήκωμα Ἡλίου μήτε βασιλευμα, μόνον καταμεσήμερα φωτίζει ἀνάμεσα εἰς τὸν φουντωτὸν ἔλαιωνα. Ἄλλ' ἔχει ἄλλο τι ἀξιοσημειώτον ἐκεῖν' ἢ θέσις· ἢ μία πλαγιὰ ἀγρία καὶ σύλλογρη, κ' ἐπάνω της ἀπλόνηται μεγάλο ἄδενδρο σιάδι· μὲ τρανὰ λιθάρια ἠλιόκαυτα, γδαρμένα, ὡσάν πετρωμένα καύκαλα γιγάντων· τριγύρω, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, βαθειὰ σπήλαια, καὶ ἀγριοσυκαίς ἐκεῖ μέσα ριζωμέναις φράζουν τὸ στόμα τους· δείχνουν οἱ ἐντόπιοι κ' ἓνα ἄκωλο βύθισμα, γιατί πέτρα, ἂν τὴν ἀπολύσης μέσα, δὲν εὐρίσκει τὸν πάτον, καὶ λέγουν πῶς αὐτὸ κατεβαίνει ἕως τὸν κάτω κόσμον, ὅθεν καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὀνομάζεται τὸ Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς. Μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ σπήλαια, τὸν παλαιὸν καιρόν, ἐκρύβοντο ἄνθρωποι κριματισμένοι, νὰ λυτρώσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς δικαιοσύνης, καὶ καθὼς ἀπὸ αὐτοὺς πολλοὶ συνέβαινε νὰ πεθάνουν τῆς πείνας καὶ τῆς δίψας, ἐπιστεύετο πῶς ἢ ψυχαίς τους ἔμειναν στοιχειωμέναις εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀπάτητον τὴν νύκτα ἀπὸ τὸν φόβον τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ἡ ἀντίκρη πλαγιὰ, ἡμερη, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ πρασινίζει καὶ ἀμπέλι, καὶ εἰς μίαν ῥάχην, ξεχωριστὴν ἀπὸ ταις ἄλλαις, ἡ ἐκκλησιοπούλα τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, λεγομένη τοῦ Ἀσκηταρίου, διότι ἐκεῖ, ὡς λέγουν, ἀπέθανε κ' ἐτάφη ἓνας ἅγιος ἀσκητής· ἀπὸ ἓνα μέρος ἢ μονιὰ τοῦ Πειρασμοῦ καὶ κολασμένων ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀγιοσύνης, καὶ μόνον μία διασκελιὰ τὰ χωρίζει· διὰ τοῦτο εἶπα ὅτι ὁ νοὺς προσηλόνηται εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν· εἶνε συμβολικῆ.

* *

Ὁ Χαράλαμπος ἀκολουθοῦσε, μὲ βάδισμα τακτικὸ καὶ ἀργό, ἐκεῖνον τὸν δρόμον, μηχανικῶς, καὶ μόλις τοῦ ἐφεγγεν ἡ σελήνη ποῦ ἐμεσουράνιζε· ἦταν τόσο διασκορπισμένος ὁ νοὺς του, ὥστε ὅταν ἔρθασε εἰς τὸν πάτον, καὶ ἄρχιζε τὸν ἀνήφορον, δὲν ἀνανόηθη νὰ κάμη τὸν σταυρόν του, ὅπως ἐσηθηοῦσε ὅσαις φοραῖς ἀγγάντευεν ἐκκλησίαν, καὶ αὐτοῦ, ἀντίπερα τοῦ δρόμου, ἐφανερώνετο λευκὸ λευκὸ τὸ μικρὸ ζωκλιῆσι. Ὁ ἀνήφορος σβύνηται εἰς ἓνα μονοπάτι ἴσιο, ποῦ ἐξακολουθεῖ κάμποσο διάστημα, πάντοτε ἀνάμεσα εἰς ἔλαιοδενδρα, καὶ βγαίν' εἰς μέρος ξέφωτο· τὸ ἰλαρὸ φέγγος καὶ ὁ ἀνοικτὸς καθαρότερος ἀέρας τὸν ἐξύπνησαν, κ' ἐνόησε ποῦ εὐρίσκετο· ἐκάθησε ἐκεῖ νὰ ξανασάνη, καὶ, τὸ περισσότερο, νὰ ξεχωρίσῃ τοὺς σκοτεινοὺς στοιχησμοὺς ὅπου ἔδερναν τὸ λογικὸ του ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ εἶχε ἀφήσῃ τοὺς χωριανούς του.

Αὐτοῦ ἢ μία πλαγιὰ κόβεται καὶ παύει, ὥστε ἀνοίγεται ὁ τόπος· ἢ ἄλλη, τῆς Σκοτεινῆς, σχηματίζει ἀγκῶνα, ὥστε ὁ δρόμος, στενὴ λουριδα, κυρτῆ ὡσάν πέταλο, ἐδῶθε ἀκουμπᾷ εἰς τὸ βουνό,

ἐκεῖθε ξακρίζει γκρέμισμα μὲ χάσμα μέγα ἀποκάτω, ποῦ δέχεται ἄλλον χεῖμαρρον· ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἄφρακτον ἐξώστην φαίνεται ἡ μεγάλη κοιλάδα ἐκείνης τῆς περιοχῆς, τ' ἀντίπερα βουνά, ὅπου τὴν ζώνουν, παρέκει ἓνα μέρος τὰ ὄρη καὶ ἡ θάλασσα τῆς Ἡπείρου, καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὸ πέλαγος ὅπου χωρίζει τὴν Κέρκυραν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ δύο θάλασσαις εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν κάτασπραις ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Σελήνης. Ἦταν ἀνάνεμη, ἀτάραχη, καλοκαιρινὴ νυκτιά· ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν σιγὴν καὶ εἰς τὴν ἀκίνησιαν τῆς ἀψύχου φύσεως, ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τριγύρω, ἐγαύριζαν σκύλοι, ποῦ ἐφύλαγαν τὰ κοπάδια, λαλοῦσαν κουδούνια τῶν προβάτων, ὡς ἐτύχαινε νὰ σαλεύουν μέσα εἰς ταις στάναις, καὶ τσακάλια οὐρλιαζαν μέσ' ἀπὸ τὸ Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς· ἐκεῖν' οἱ διάφοροι ἦχοι, μὲ τὸν ἀντίλαλον ἀπὸ τὴν μεγάλην κοιλάδα, ἔσπαναν ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν τὸ σιγαλὸ ῥεῦμα τῆς ἡσυχίας κ' ἐπροξενούσαν εἰς τὸ αὐτὶ αἰσθησιν, ὅποιαν αἰσθάνεται τὸ μάτι ὅταν ἀστραπαῖς μὲ σπαρταρισταῖς ἀναλαμπαῖς χαρακόνουν ἄφεγγο σκοτάδι.

* *

Δὲν ἔδινε προσοχὴν ὁ Χαράλαμπος εἰς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα, ἂν καὶ εἶχε εἰς τὸ ἄκρον εὐαίσθητην τὴν φαντασίαν· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ νοὺς του εἶχε ξεαστερώσῃ, ὥστε ἐκατόρθεσε νὰ βλέπῃ τί ἐδιαλογιζέτο.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν — εἶλεγε — θὰ κολασθῶ ὁ Θεός, καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ, δὲν ἔκαμε καλὰ· κύτταξε τὴν πλάσιν ὅλην· ὅλα ὄμορφα, ὅλα τακτικά· γυρίζουν οἱ καιροὶ ἀπαρσάλευτα, ἀνοιξί, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμῶνας· τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα, ἔς τὴν ὥραν τοὺς ὅλα, πρῶτα πρασινίζουν, κατόπιν ἀνθίζουν, ὕστερα καρποφοροῦν· ἀλήθεια καλά καὶ τὸ ἄθος, ἀλλὰ κἄτι μένει· πέφτει ἄγουρος ἢ σέπεται ὁ καρπός, ἀλλὰ κἄτι μένει· μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ὅλα τὰ ζωντανὰ πλάσματα, ἡμερα καὶ ἄγρια, τὰ βλέπεις νὰ κρατοῦν τὴν ἴδιαν σειρὰν εἰς ὅ,τι κάνουν· θέλεις ἄλλο; αὐτὸ τὸ μικρὸ πετούμενο, τὸ χελιδόνι, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ πέρα πάντοτε εἰς τὸν ἴδιον καιρόν, πολλαῖς φοραῖς τὴν ἴδιαν ἡμέραν, καὶ γυρίζει πάντοτε εἰς τὸ ἴδιο μέρος καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο κεραμιδι· σκαρόνει τὴν φωλιά του· τὰ πάντα τακτικά καὶ ὄμορφα, καλὰ λίαν, καθὼς τὰ ἐκαμάρωσεν ὁ ἴδιος ὅταν τὰ πρωτόπλασε· κύτταξε τώρα τὸ καλλίτερό του ποίημα, τὸν ἄνθρωπον· ἡ γνώμη του, οἱ τρόποι του, τὰ ιδιώματα καὶ τὰ καμώματα, ὅλα ἀνάποδα καὶ ἄτακτα· ἄνθρωπος ἀνθρώπου δὲν ὀμοιάζει, καὶ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος διαφέρει πολλὰς φοραῖς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του· ἔχει, μόνος ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα, ἐκεῖνο τὸ οὐράνιο λυχνάρι, τὸ λογικὸ, νὰ τοῦ δείχνῃ τὸν δρόμον· καὶ πῶς τὸ μεταχειρίζεται;

ὡσάν νά ἦταν θεότυφος· αὐτό τὸ λαμπρὸν ἐργαλεῖον γίνεται πολλαῖς φοραῖς κακώτερο ἀπὸ δόντι λυσισιασμένου σκύλου· μὲ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος πολλαῖς φοραῖς ἐξολοθρεύει τοὺς ἄλλους ἢ καὶ τὸν ἑαυτὸν του· ἐργάζεται τὸ κακό, εἴτε ἀπὸ πλεονεξίαν, ὡς νά εἶχε νά ζήσει πάντοτε, εἴτε ἀπὸ μωρὸ πείσμα· σπάνιαις, πολὺ σπάνιαις φοραῖς, ἐργάζεται τὸ καλό· ἂν τὸ ἐπιθυμῇ, δύσκολα ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νά τὸ κάμῃ· εἴτε ἀπὸ περιστατικά, εἴτε ἀπὸ φθόνον τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἀπὸ συνέργειαν τοῦ Πειρασμοῦ, χίλια ἐμπόδια κάθε λογῆς ἀντιστέκονται εἰς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν του, καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὸς νά βγῇ πέρα. Κ' ἐγὼ εἰς τὴν ζωὴν μου, ἀλήθεια δὲν ἔκαμα κανένα κακὸ μεγάλο, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔτυχε νά κάμω καὶ κανένα καλό· τώρα μοναχά, ὅπου ἀπέθανε ἐκεῖνος ὁ δυστυχισμένος, ἠθέλησα νά βοηθήσω τὴν ἔρμην θυγατέρα του· ἐβάλληκα ὠμορφα ὠμορφα νά καταφέρω τὴν μητέρα τοῦ γαμπροῦ νά συγκλίνῃ εἰς τὸν γάμον, μοῦ ἐφαίνετο πῶς θὰ ἐκατέρθηνα νά τὴν ἡμερώσω μὲ τὸ νά στοχασθῇ ὅτι θὰ ἀναστήσῃ τὸ σπίτι της· καὶ μὲς τὴν ὥρα ποῦ ἐβαζα τὸ νερὸ 'ς τ' αὐλάκι, κύτταξε δυστυχία! βγαίνει αὐτὸ τὸ ἄκουσμα καὶ μοῦ κλεί τὸ στόμα· ἂν ὅλος ὁ κόσμος πιστεύει ὅτι ἐκεῖνος ἐβρουκολάκκισε πῶς νά ζαναειπῶ τῆς Ἀγαθῆς νά κάμῃ νύφη τὴν θυγατέρα του; δὲν εἶμαι φιλόσοφος γιὰ νά τῆς γυρίσω τὴν γνώμην. Γιὰ τοῦτο ἔχω παράπονον τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλο· πρῶτα, γιὰτὶ νά μοῦ βάλῃ 'ς τὸν νοῦν αὐτὸ τὸ θεάρεστο πρᾶγμα, καὶ κατόπιν ἀμέσως νά γίνεται τοῦτο ποῦ γίνεται γιὰ νά μὴ τὸ τελειώσω; καὶ ὕστερα, ἂν ὁ πεθαμμένος ἦταν ἀδικητής, τί πταίει ἡ δύστυχη ὄρφανὴ καὶ παιδεύεται; . . . Ἴσως ἐγὼ εἶμαι τρελλὸς νά βασιανίζω τὸ πνευμά μου καὶ νά τρώγω τὴν καρδιά μου γιὰ ξένον πόνον· ἀλλὰ πῶς ἤμπορῶ νά λησμονήσω ὅτι εἰς τὸν Ἀναστάση, ὅποιος καὶ ἂν ἦταν, ἐγὼ χρεωστῶ τὴν ζωὴν μου; . . . Ἐφάνη, δὲν ἐφάνη, ποιὸς τὸ γνωρίζει; ὁ λόγος ἴσως ἐβγήκε ἀπὸ τὸ μῖσος τοῦ κόσμου· ἴσως εἶνε ἀλήθεια· ἐμένα δὲν μοῦ ἐφανερώθηκε· ἀλλὰ, καθὼς λέγουν, ὁ πεθαμμένος δὲν δείχνεται παρὰ ἐκεῖ ποῦ θέλει· ὁ δυστυχὴς μ' ἀγαποῦσε πολὺ — τὸν μόνον ἄνθρωπον ποῦ ἀγάπησε — ἴσως δὲν μοῦ παρουσιάζεται, γιὰ νά μὴ μὲ τρομάξῃ· καὶ ἔχεις ἄδικον, Ἀναστάση, — τὸ γνωρίζεις ποῦ εἶμαι ἄφοβος· νά σ' ἐβλεπα θὰ μ' ἐβαστοῦσε ἡ καρδιά νά σοῦ κρίνω καὶ νά σὲ παρακαλέσω νά ἡσυχάσης εἰς τὸν τάφον σου, γι' ἀγάπη μου καὶ γι' ἀγάπη τῆς ὄρφανῆς σου.

Καὶ καθὼς ἐσήκωσε τὰ μάτια, ξάφνου ἐδιὰφάνηκε ὁ Ἀναστάσιος ποῦ ἐπροβατοῦσε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου εἶχε πέσῃ νεκρός· ἦταν ὀλόβολος ὅπως τὸν εἶχε μὲ τὰ χέρια του κατεβάσῃ μέσα εἰς τὸν τάφον ὁ Χαράλαμπος, — μὲ

μαῦρον σκουῖρον, καὶ μὲ τὰ γένηια μεγάλα, καθὼς τὰ εἶχε ἀφήσῃ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ἔχασε τὸ παιδί του. Ὁ Χαράλαμπος ἐπήγε νά φωνάξῃ: *Μνήσθητί μου, Κύριε, καὶ νά κάμῃ τὸν σταυρὸν του, καθὼς ἐσυνηθοῦσε πάντοτε ὅταν ἀπαντοῦσε φαντάσματα, ἀλλὰ ἐκράτησε καὶ τὸν λόγον καὶ τὸ χέρι* — δὲν ἠθέλε νά τοῦ φύγῃ — καὶ τοῦ εἶπε: «Ἀναστάση, εἶσαι σύ;» Τὸ φάντασμα ἔγρουσε πονετικά, ὡσάν σκύλος, καὶ ἐγάθη μέσα εἰς τὸν κυπαρισσιῶνα· ὁ Χαράλαμπος ἔπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος.

* *

Τ' ἀποταχὰ ταραχὴ μεγάλη 'ς ὅλο τὸ χωριό· πιστικοί, καθὼς ἐδιὰβαιναν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ τὰ κοπάδια τους, εἶχαν εὖρη τὸν Χαράλαμπον ποῦ ἐφέρονταν, καὶ τὸν ἐβοήθησαν νά πάῃ σπῆτι του· ἔως τότε κανέναν δὲν εἶχ' εὐρεθῆ νά εἰπῇ πῶς εἶδε τὸν πεθαμμένον, ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιστατικὸ ὅλος ὁ κόσμος ἐσυμπέρανε ὅτι ὁ Χαράλαμπος ἀσφαλτα τὸν εἶχε ἀπαντήσῃ ἐκεῖνην τὴν νύκτα κάτω ἀπὸ τὸ Βουνὸ τῆς Σκοτεινῆς.

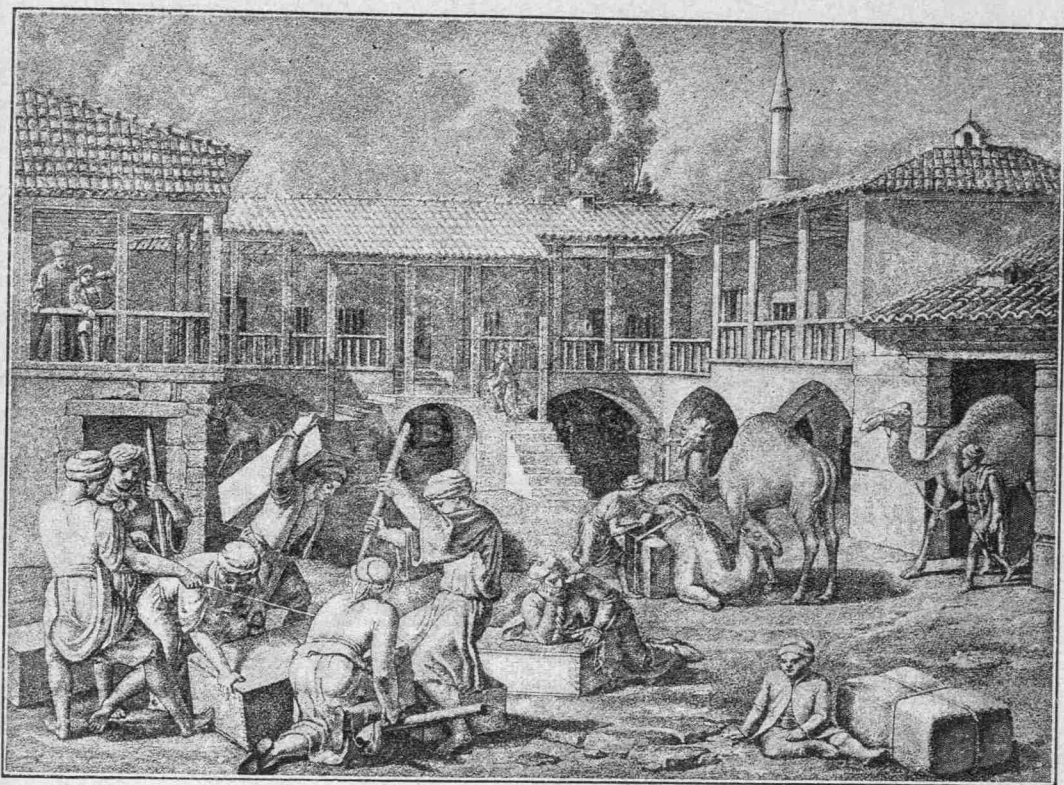
Τὸ μεσημέρι ἡ Εἰρήνη ἐπήγε μὲ τὴν ξέσταν τῆς εἰς τὸ πηγάδι τοῦ χωριοῦ· ἄμα τὴν εἶδαν ἡ ἄλλαις γυναῖκες ἀναμέρισαν ὄλαις, ἐκύτταξε ἡ μία τὴν ἄλλην, καὶ ἐκρουφομιλοῦσαν μεταξὺ τους· ἡ δύστυχη κόρη ἀγοπάνιασε, ὡσάν κατὰδικος, καὶ, καθὼς ἐγύριζε σπῆτι της, τῆς ἔτρεμαν τὰ γόνατα· ἐκεῖ ποῦ ἐπατοῦσε τὸ κατώφλι της ἓνα μικρὸ παιδί τὴν ἐδειξε μὲ τὸ χέρι καὶ εἶπε: «ἐκεῖνη ποῦ ὁ πατέρας της προβατεῖ κάθε νύκτα».

Καὶ καθὼς ἀπλώθηκε ἡ φοβερὴ βοή ἐπάνω κάτω εἰς ὄλαις ταις γειτοναῖς, κανέναν δὲν ἐδιὰβαινε πλέον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ σπίτι· ἡ δύο γυναῖκες ἔμειναν θεομόναχαις, καὶ κάθε κοντόβραδο ἄκουαν πέρα πέρα εἰς τὴν γειτονιά τους νά σπικτομανταλόνωνται θύραις καὶ παράθυρα· ψυχὴ γεννημένη δὲν ἐπατοῦσε εἰς τὸ σπίτι τους, μήτε ὁ παλαιὸς φίλος τους, ὁ Χαράλαμπος· αὐτὸς ἦταν ἀκόμη κατὰκοιτος, καὶ εἶχε καλέσῃ τὸν πνευματικόν του.

Ἀλλὰ κατὰ χειρότερον συνέβη· ὅταν ἔβγαλαν τὸν Ἀναστάσιον, ἡ ἀδελφὴ του ἐπήρε ἀπὸ τὴν κασέλα του ὀλίγα χρήματα, ὅσα ἐλογάριαζε ποῦ θὰ ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νά περάσουν ταις σαράντα ἡμέραις, καὶ ὕστερα ἐκατέβασε καὶ ἐκλειδῶσε τὸν καταρράκτην, ἀπ' ὅπου ἀνέβαιναν εἰς τὸ ἀνώγι, ὅπου αὐτὸς εἶχε τὸ κρεβάτι. Ἡ γράφια μὲ τὴν ἀνεψιά της ἐκοιμῶντο εἰς τὸ χαμῶγι. Ὁλαις ταις ἡσυχαι, ἀλλ' ὕστερ' ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄκουσμα, μία νυκτιὰ, ἐνῶ ἦσαν καὶ ἡ δύο εἰς τὸν πρῶτον ὕπνον, ἡ Εἰρήνη ἐταράχθη καὶ εἶπε τῆς θείας της.

— Μητέρα, ἀκοῦς τί γίνεται ἀπάνω;

KARABANSEPAÏ EN KOPINΘΩ

— Ἠσύχασε, παιδί μου — ἀποκρίθηκε ἡ γραῖα — εἶνε νυφίτσα πού κυνηγάει μιερά.

— Τί νυφίτσα, μανοῦλά μου! εἶναι σαλαγή ὡσαν ἀπὸ ἄλυσαις συρμέναις· δὲν ἀκοῦς ὅπου θέλει· ν' ἀνοιξῆ τὸν καταρράκτην, νὰ κατεβῆ κάτω;

— Κάμε, παιδί μου, τὸν σταυρόν σου καὶ κοιμήσου.

★ ★

Ἐλειπαν ἀκόμη τέσσεραὶς ἡμέραις νὰ σαραντίση ὁ πεθαμένος· ὁ Χαράλαμπος πρῶτην ἡμέραν ὅπου ἐβγήκε ἐπῆγε εἰς τὸ σπίτι τῆς ὄρφανῆς.

— Κουμπάρε Χαράλαμπε — τοῦ εἶπε ἡ γραῖα — νὰ ξερες πῶς ἐκαταντήσαμε· δὲν κοτᾶμε νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν πόρτα μας· πίνουμε ἀπὸ τὸ γλυρὸ πηγάδι· τῆς αὐτῆς μας· μᾶς ἔχουν γιὰ κολασμέναις· καὶ τί νυκτιαῖς περνᾶμε! ὁ συγωρεμένος δὲν μᾶς ἀφίη ἡσυχίαν· κάμε τὸ ψυχικὸ νὰ πᾶς νὰ εὐρῆς τὸν Παπᾶ Εὐθύμιον, νὰ τοῦ εἰπῆς ὅτι τοῦτο τὸ σάββατο θὰ γείνη τὸ μνημόσυνο.

— Κύριε Χαράλαμπε — τοῦ εἶπε ἡ κόρη — σ' ἔχω γιὰ δεῦτερον πατέρα· ἡ ζωὴ δὲν εἶναι γιὰ μένα· τὸ βλέπεις· ὕστερ' ἀπὸ αὐτὸ πού συμβαίνει δὲν ἔχω καμίαν ἐλπίδα νὰ μὲ πάρη ὁ ἀρραβωνιαστικὸς μου.

— Ὁ Χαρίδημος — εἶπε ὁ Χαράλαμπος — δὲν ἄλλαξε γνώμην.

— Τὸ πιστεύω, εἶναι τιμημένος νέος· ἀμμιὴ πῶς νὰ μ'πῶ 'ς ἓνα σπίτι, ὅπου ἡ πεθερὰ δὲν μὲ θέλει, καὶ καταριέται τὸν πατέρα μου; τὰ γνωρίζεις ὅλα... Ἴσως ὁ Θεὸς τὰ ἔφερε ὅπως τὰ ἔφερε γιὰ καλὸ· καθὼς λέγει ὁ κόσμος, ὁ μακαρίτης ἦταν πλεονέκτης, καὶ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ὁ Θεὸς μοῦ δείχνει πῶς δὲν πρέπει νὰ χαρῶ αὐτὰ τὰ ἀδικομάζωτα πλούτη· στογάζομαι νὰ σοῦ δώσω ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ ἄρῃσε, νὰ τὰ ψυχοδωρήσης εἰς τοὺς ἀδικημένους, κ' ἐγὼ νὰ πάω νὰ κλεισθῶ 'ς τὸ Μοναστήρι· μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἤμπορῶ νὰ ἐξαγοράσω ἐκεῖνην τὴν βασανισμένην ψυχὴν· ἔσφαλα κ' ἐγὼ ν' ἀρραβωνισθῶ κρυφὰ ἀπὸ τὸν πατέρα μου, καὶ τώρα πλερόνω τὴν ἀμαρτίαν.

— Θεάρεστη ἡ γνώμη σου — εἶπε ὁ Χαράλαμπος — ἀλλ' ἄρῃσε νὰ περάσῃ ὁ χρόνος, πρὶν ἀπορασίσης· κ' ὕστερα γνωρίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἂν θέλῃ νὰ ἀσκητεύσῃ, πρέπει νὰ λησμονήσῃ τὸν κόσμον, καὶ σύ, παιδί μου, δύσκολα θὰ λησμονήσης τὸν Χαρίδημον.

— Καὶ ἂν δὲν μπορέσω νὰ τὸν λησμονήσω, θὰ πεθάνω.

Ὁ Χαράλαμπος ἔκαμε μεγάλην δύναμιν γιὰ νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

— Πηγαίνω — εἶπε — νὰ διορίσω τὸ μνημόσυνο.

— Νὰ τὸ κάμῃ ἐνωρίς, ὅτι βγῆ ὁ ἥλιος — εἶπεν ἡ γραῖα — καὶ νὰ μὴ σημάνῃ· ἐμεῖς θὰ πᾶμε

εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὶν φέξῃ, καὶ ὅταν καλονυκτώσῃ θὰ γυρίσωμε σπίτι.

— Ὁ γείνη τὸ καλῆτερον — εἶπε ὁ Χαράλαμπος.

Ὁ Χαράλαμπος ἐστοχάσθη νὰ πάῃ πρῶτα νὰ πάρῃ γνώμην ἀπὸ τὸν ἐφημέριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ὅπου ἦταν καὶ πνευματικός του.

— Γνωρίζω, Χαράλαμπε, τί με θέλεις — εἶπεν ὁ γέρος ἅμα τὸν εἶδε — ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ μ' ἐπροσάλεσες καὶ ἦλθα σπίτι σου, ὅλο συλλογίζομαι μὲ ποῖον τρόπον νὰ βοηθῆσω αὐταῖς ταῖς δυστυχισμέναις.

— Βάλε κ' ἐμένα, δέσποτά μου· τὸ ἤξεύρεις ὅπου εἶμαι πταίστης· ἐβαρυγνώμησα εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ἀγιοσύνη σου εἶσαι παλαιός, δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ σοῦ εἰπῇ ἄλλος τίθὰ κάμῃς εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν· ἀλλὰ ἔχω ἀκουστὰ ὅτι παλαιόθεν εἶχαν τὸν τρόπον νὰ ἡσυχάσουν τὸν πεθαμένον.

— Τὸ γνωρίζω· ἀλλά, ὅπως ἦλθαν τὰ πράγματα τούτην τὴν φορὰν, εἶναι καὶ μεγάλη χρεία νὰ καταπραύνωμε τὸν κόσμον.

— Καὶ ἀκόμα τὴν μητέρα τοῦ Χαριδήμου· ἄκουσα πῶς ὁ κακόμοιρος ἀπὸ τὸν καῦμόν του θὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ, νὰ ξενιτευθῇ γιὰ πάντοτε· κάμε, δέσποτά μου, ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός· εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὁ νοῦς μου δὲν δουλεύει, ὕστερα ποῦ μ' ἐπάταξε ὁ Θεός.

— Σοῦ εἶπα ὅτι εἶσαι συγχωρεμένος· ἀπὸ μεγάλου πόθου νὰ λυτρώσῃς τὴν θυγατέρα τοῦ φίλου σου, ἐλησμονήσῃς μιὰ στιγμὴ ὅτι ὁ Θεός εἶναι μονόθελος, δὲν δέχεται τοῦ ἀνθρώπου ἢ γνώμην νὰ προλάβῃ τὰ σχέδιά του· πολλὰς φορὰς ὅ,τι μᾶς φαίνεται κακὸ καὶ ἀνάποδο, τὸ συγχωρεῖ νὰ γένη ἢ σοφία του, γιὰ νὰ μᾶς διορθῶνῃ, καὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἔχθραν νὰ φέρῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν. Ἄς ἔχωμε πίστιν κ' ἐλπίδα εἰς τὸν Μεγαλοδύναμον. Τὸ σάββατο σαραντίζει· ἐκεῖνος ὁ δυστυχισμένος· νὰ εὐρεθῆς ἐσὺ μὲ ταῖς δύο γυναῖκαῖς εἰς τὴν Εὐαγγελίστραν, τὴν συνειθισμένην ὥραν.

— Ἡ γυναῖκες θέλουν νὰ γείνη τὸ μνημόσυνο μυστικά.

— Αὐτὰ δὲν γίνονται μυστικά· εἰπέ τους πῶς δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν τίποτε.

Ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἦταν ἐνενηντάρης, τοῦ εἶχαν μεγάλο σέβας ὅχι μόνον εἰς τὸ χωριό του, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ περιχώρα. Ἐπειδὴ μὲ τὸν φυσικόν του νοῦν ἐπρόβλεπε πολλὰ πράγματα πῶς θὰ συμβοῦν, τὸν ἔλεγον προφήτην, καὶ ἀκόμη πῶς εἶχε μεγάλην χάριν πρὸς τὸν Θεόν.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτῶν τῶν δύο ἡμερῶν ὁ γέρος ἐκάλεσε εἰς τὸ κελλί του κάμποσους ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν μητέρα τοῦ

Χαριδήμου, καὶ καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἐκατέβαιναν ἀπὸ τὸ κελλί ὁ κόσμος τοὺς ἐρωτοῦσε τί θέλει ὁ εὐλογημένος, ἀλλὰ κανένας δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ τὸ μυστικόν. Τὴν παρασκευὴν τὸ βράδυ ἡ ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελίστρας ἐσήμανε νεκρικά, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔμαθεν ὅτι τὸ σάββατον θὰ γείνη τὸ μνημόσυνο τοῦ Ἀναστασίου. Τ' ἀποταχυὰ ὁ Χαράλαμπος μὲ ταῖς δύο γυναῖκαῖς ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν — ἦταν γεμάτη· ὁ γέρος μὲ τοὺς ἄλλους δύο ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ ἄρχισε τὴν νεκρώσιμην ἀκολουθίαν· ὅταν ἐτελείωσαν ἡ εὐχαῖς, ὁ γέρος ἔκαμε ἀγιασμόν, ἐπῆρε τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸν ἐστύλωσεν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀναστασίου, κ' εἶπε μεγαλοφώνως, ὥστε τὸν ἄκουσαν ὅλοι μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ προαῦλι.

— Τοῦτος ὁ ἀμαρτωλὸς — ὅλοι εἴμεθα ἀμαρτωλοὶ — δὲν εὐρίσκει ἀνάπαυσιν ἂν δὲν τὸν συγχωρέσετε· ἀπὸ κεῖ, ποῦ εἶναι, σὰς παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρέσετε.

Καὶ μὲ τοῦτο ἔχυσε τὸ ἀγίασμα εἰς τὸν λάκκον ὅπου ἔκαμε ὁ στύλος τοῦ σταυροῦ μέσα εἰς τὸ χῶμα· καθὼς ἡ γῆ ἐπῆε τὸ ἀγίασμα ἔγεινε μέγας σεισμὸς ὅπου ἔτριξαν οἱ τοῖχοι τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ ὅλοι μὲ τοὺς ἱερεῖς ἐφώναξαν·

— Κύριε, ἀνάπαυσον τὸν δούλον σου.

Κατόπιν ὁ γέρος ἐκάλεσε σιμά του τὴν Εἰρήνην καὶ τὸν Χαριδήμον μὲ τὴν μητέρα του, ἐμίξε τὰ χέρια τῶν δύο γαμπρῶν κ' εἶπε τῆς μητρός·

— Δόσε τὴν εὐχὴν σου εἰς τοῦτα τὰ δύο ὀφρανά· τὸ θέλει ὁ Παντοδύναμος.

Ἐν Κερκύρα τῇ 15 Μαρτίου 1892.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΛΑΣ

ΤΑ ΕΝ ΚΛΩΒΟΙΣ ΠΤΗΝΑ¹

Σ Π Ι Ν Ο Σ

(Τσόνι κοινῶς εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος)
Fringilla coelebs.

Χαρακτῆρες

Ἐχει μῆκος τὸ πτηνὸν τοῦτο 16 ὑρεκατοστόμετρα, ῥάμφος κωνικὸν καὶ ὀξύ, ὑπόλευκον κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κυανοῦν κατὰ τὸ ἔαρ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς πτερορρυήσεως τοιοῦτο διατηρούμενον.

Ὁ ἄρρην ἔχει τὸ μέτωπον μέλαν, τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν αὐχένα κυανᾶ τεφρόχροα· τὴν ῥάχιν καστανίνον μετὰ χρώσεων πρασίνων ἐλαίας, καὶ τὴν οὐρὰν πράσινον βροῦ· τὰς παρειάς, τὸν τράχηλον, τὸ στήθος, τὸ ὑποκάτω τοῦ σώματος ὑπόμελαν ἐρυθρίζον. Τὸ χρῶμα τοῦτο πρὸς τὴν κοιλίαν καθίσταται λευκόν. Ἡ πτέρυξ διατέμνεται ὑπὸ διπλῆς λευκῆς ταινίας.

Ἡ θήλεια διαφέρει κατὰ τὸ ἀνάστημα, οὔσα μικροτέρα, καὶ κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ αὐχένου καὶ